

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi vammaispalvelulaiksi

ETENE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi vammaispalvelulaiksi. Esityksen tavoitteena on toteuttaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa, tukea vammaisten henkilöiden itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeutta vamman laadusta riippumatta sekä turvata vammaisten henkilöiden oikeus yksilöllistä tarvetta vastaaviin sosiaalipalveluihin ja välttämättömään huolenpitoon.

Esityksen tavoite yhdistää tällä hetkellä voimassa olevat erityislait ja määrittellä vammaisen henkilön palvelujen tarve toimintakyvyn perusteella, on kannatettava. On hyvä, että palvelujen järjestäminen perustuu tosiasialliseen tuen tarpeeseen, ei pelkästään tiettyyn vammaan tai diagnoosiin.

On hyvä, että esityksessä (3 §) korostetaan vammaisen henkilön oikeutta käyttää hänelle soveltuvaa kommunikointikeinoa. Samassa pykälässä todetaan, että **"palvelutarpeen arviointi sekä palveluiden suunnittelu, toteuttaminen ja seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön kanssa"**. Vammaisen henkilön osallisuuden painottaminen on kannatettavaa, mutta väljästä muotoilusta johtuen ei ole selvää, mitä tämä käytännössä tarkoittaa ja kuinka osallisuuden toteutumista mitataan ja seurataan. Osallisuuden toteutumisen edellytyksenä on, että vammaisen henkilö saa riittävästi ja hänelle soveltuvalla tavalla tietoa niistä palveluista, jotka hänelle voisivat soveltua.

Lapsen edun kannalta kannatettava muutos esityksessä on, että kahdessa kodissa asuvat lapset voivat jatkossa saada molempiin koteihinsa esteettömän asumisen. Kaikkien vammaisten henkilöiden mahdollisuutta saada palvelut ensisijaisesti omaan kotiinsa heidän niin toivoessaan, on tuettava.

Palveluiden järjestämistä vastuun siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille ei saa tarkoittaa vammaisen henkilön palvelutason heikkenemistä. Selkeä ja yksiselitteinen määrittely lainsäädännössä ehkäisee edellä mainittuja riskejä. Siirtymäsäännöksessä (34 §) edellytetään, että kaikille vammaispalvelujen käyttäjille tehdään uudet päätökset korkeintaan kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Jos palvelujen sisältöön tehdään muutoksia tässä vaiheessa, niiden tulee perustua palvelutarpeen todellisiin muutoksiin.

Lain voimaantuloa koskevassa pykälässä (33 §) mainitaan, että erityistä tukea koskevan 12 §:n 2 momentin kohdat 1 ja 2 tulevat lain muista kohdista poiketen voimaan vasta myöhemmin, vuonna 2025. Esityksen perusteella ei ole täysin selvää, millä perusteella uudet erityisten tuen ko. kohtia koskevat päätökset tehdään kehitysvammalain kumoamisen jälkeen ennen em. kohtien voimaantuloa.

Hengityshalvauspotilaat ovat tällä hetkellä terveydenhuollon laitospotilaita. On hyvä huomioida, että hengityshalvauspotilaat ovat jo pitkään pyrkineet muista vammaisista henkilöstä poikkeavasta asemasta eroon. Elämää ylläpitävän hengityslaitteen käyttäjät ovat riippuvaisia jatkuvasta ulkopuolisesta avusta, jolloin potilaan yksilölliset tarpeet tulee huomioida potilasta avustavien työntekijöiden kokoonpanossa.

Ikääntyneille tarjotaan tällä hetkellä määrätyissä tilanteissa vammaispalveluja. Esityksessä ikääntyneet rajataan vammaispalvelujen ulkopuolelle silloin, kun toimintakyvyn heikentyminen johtuu pääasiassa korkeaan ikään liittyvästä sairaudesta, vammasta tai rappeutumisesta, tai kun avun, tuen ja huolenpidon tarve ovat normaalia ikäkauteen liittyvää tarvetta. Edellä mainittuihin kriteereihin liittyy epätasaisuutta, joka voi johtaa erilaisiin tulkintoihin lain soveltamisessa. Myös ikääntyvät voivat vammautua. Kaikkiaan em. kirjaukset voivat heikentää niiden ikääntyneiden asemaa, jotka nyt ovat saaneet tai nykyisin

kriteerein tulisivat saamaan vammaispalveluja, joiden saaminen voi turvata esimerkiksi omissa kodissa asumisen.

Kaikkiaan esityksessä tulisi kiinnittää vielä huomiota käsitteiden määrittelyyn (esimerkiksi moniammatillinen tuki tai valmennus), ja siihen, voiko pykälien joiltakin osin väljä muotoilu johtaa erilaisiin tulkintoihin lain soveltamisessa.